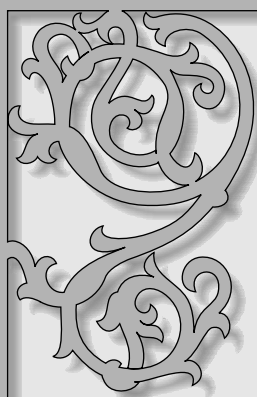

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap

IV. évf.
8. szám
2003. május

A TARTALOMBÓL:

Sági Endréné:
Lelkigondozás és iskola

Dr. Győri János:
Javaslat magyar református iskolatörténeti könyvsorozat kiadására

Telepóczki Márta:
A Csillagpont valósága

Kiss Lászlóné:
Jézust áldja énekünk
– gyermekénekek
óvodásoknak

Suba Lajos:
Emlékezzünk Arany
Jánosra

Borító: A Lórántffy-loggia

I. Rákóczi György (1593-1648) intelmei fiához, amikor az udvari iskolából kilépett (1637)

Mind atyai szeretetem s becsületedre és előmeneteledre való vigyázásom, mind pedig arra való gondviselésem, kinek eddig oktattunk, tanítottunk, s jó erkölcsben neveltünk, szolgáltat alkalmatosságot, jó fiam, *Rákóczi György*, hogy elődben egy kis rövid, de fontos és istenes és dicséretes instrukciócskát adjak, kihez, hogy magadat tartsad, kövessed, cselekedjed, s mind pedig magadviseléset, erkölcsödet, életedet ehhez alkalmaztassad, szabjad: szolgáliddal is, kik most, vagy emberkorodig lesznek, megtartassad, nemcsak kívánjuk, hanem ugyan parancsoljuk is, melyre hogy az Úristen neked is erőt, segítséget, elégséget szolgáltatasson, értelmet, ítéletedet, erkölcsödet, életedet mindenkben az ő nagy nevének dicséretire, anyaszentegyházának épületére, nevelésére, az én édes nemzetemnek, s hazámnak hűséges szolgálatjára, javára, nekünk örömeinkre s becsületünkre, másoknak jó példájokra, magadnak előmeneteledre s dicséretedre, jó hírednek-nevednek terjedésére, idősségedre igazgassa, vezérelje, szüdből kívánom, ámen.

Mindeneknek előtte azért az Úristent féljed, tiszteljed, szolgáljad, dicsérjed, áldjad, és szüntelen minden elvött s veendő áldásiért hála-kat adj, az isteni szolgálatot gyakoroljad, ne másokra nézve, hanem szüdből, szeretetből, Istenhez való buzgóságodból, náladnál idősebeknek is jó példát adván, az szegényeket segítsed, az scholákat oltalmazad, szaporítsad, tápláljad s neveljed, vallásodban állhatatos, tökéletes légy, amellől s annak oltalmazásától

semmi el ne vonjon, idegenítsen, meg ne restítsen, életedet tisztán viseljed, azt meg ne mocskoljad, semmi cégéres vétkekkel ez ideig való erkölcsödet, kérlek, jó fiam, meg ne vesztegessed, rútítsad, az rossz társaságot eltávoztassad, mértékletes, józan, kegyes és istenes életet igyekezzél élni, melyet ha követesz, bizony az Úristen is veled leszen, nem hagy semmi szükségedben, minden áldásával bővelkedtet, életed hosszú, szerencséd duplász és virágzó, gyümölcsöző leszen, mert lehetetlen dolog, hogy az Isten az őtet félőket, tisztelőket elhagyhasssa és oltalmában meg ne tartsa, segítse és áldja.

Az mi becsületünket, atyai és anyai méltóságunkat, igen-igen szemed előtt viseljed, azt szántsándékkal, vakmerőségéből meg ne igyekezzed bántani, szomorítani, akárhol légy, járj, vagy leszesz, úgy tartsad, mintha minden cselekedetedre reá néznénk és látnánk, s fiúi félelemmel is félj tőlünk...

Kinek-kinek becsületét érdeme szerint igen megadjad, magadat mindenekkel szeretted, kevélység, kárhuzatos fősvénység tőled távol legyen, sőt minden kívánságidnak tisztességes, becsületos idvösséges határa legyen, senkit meg ne igyekezzél szóddal méltatlan, még méltán is, ha egyéb lehet benne, sérteni, szomorítani; túrni sokat tudj, beszéded ítéletből és értelemből legyen, magnanimus [nagylelkű] légy, hazádnak, nemzetednek közönséges szolgálatjára, szabadságának s kiváltképpen az Isten tisztességének oltalmazására mindenkor kész és bátor légy.

Mindeneket tanácsból, consideratióból [megfontolásból] caute [óvatosan] jól és megvizsgálva, fontolva cselekedjél, az hirtelenséget eltávoztasd, valakiket az Úristen alád ad, akár most, akár ezután jobbágyid legyenek, azokon ne kegyetlenkedjél, úgy tartsd őket, mint embereket, azokat oltalmazni, építeni, többíteni istenes utakon igyekezzed,

Sárospataki vár - Mathias Greischer, XVII. század

Rákóczi-kastély, Szerencs, XVI. század

kinek-kinek mindenből tehetséged szerint kiszolgáltató az egy közönséges igazságot, személyválogatás nélkül.

Barátságodat, conversatiódat [társasági kapcsolatodat] tanácsos, öreg, értelmes, magok megbecsülő emberekkel tartsad, ne csak ifjakkal; amit nem tudsz, vagy amit elméddel fel nem érsz, azt másoktól megkérdeni, érteni s tanácsát venne ne szégyelljed, mindazáltal az magadét is melléje vessed, s azt is szinte hátra ne tegyed.

Beszédedben állhatatos, tökéletes és titkos légy, ne adj senkinek szólásodra alkalmatosságot csacsozásoddal és titkos dolgoknak kibeszélésével.

Tunyaságnak, restségnek magadat ne adjad, amit tanultál, azt el ne felejtseed, sőt inkább naponként többet igyekezzél tanulni, jó könyvet olvass, kiváltképpen az szent Bibliát. Egyéb külső histó-

riákat is, úgy vagy, szép dolog olvasni, kik csak az elmét szokták gyönyörködtetni, el is múlnak: de az szent Biblia, mind elméjét, szívét, lelkét vidámítják, éltetik s idvösségre vezetik az embereket, örökké is megmaradandó...

Szolgáiddal, mind naggyal s kicsinnyel magadat becsültessed, s ne társok, hanem urok légy; mindazáltal azokat is, kinek-kinek illendő becsületeket megadjad udvarocskád rendetlenül, becstelenül, fejtelten lábúl ne legyen; ki-ki rendesen hivataljában, hogy eljárjon, reá vigyázz, egymást megbecsüljék; úton járásodban az szegénységnek se magad, se szolgáid terhekre ne legyenek, minden illetlen cselekedetek, kártételek, mód nélkül való tékozlások ingyen csak ne is hallassanak, valamit a szegény ember adhat jóakarata szerint, azzal megelégedjenek, erőszaktétel, egyszóval semminemű törvénytelenység, húzás-vo-

nás ne legyen, s kártétel, kik közül, ha valamely cselekedni vagy véteni való történnék, azt mit magad minálunk nélkül is eligazíthatsz utánad lévő legfőbbig szolgálóiddal, jó, ha hol nem: minket is megtalálj felőle, megtartván amaz közmondást, ahol a félelem, ott vagy az tisztesség is...

Felette szemed előtt viseljed s meggondoljad, jó fiam, Rákóczi György, s ezt szüntelen elmédben forgassad, mely keserűségünkre lenne az nekünk s magadnak gyalázatodra, ha azt az életet, kit te gyermeki idődre és állapotodra, majd mintegy megérett elmével viseltél, töltöttél el, ha ezután az emberség gyermekségre változnék tebenned, s magadat rossz erkölcsben foglalnád (kit az Úristen bár nekünk érnünk ne adjon). Intelek azért mégis, emberségre menendő idődet gyermekségre ne változtassad, előmenetelednek útját velem ne gátoljad, jó híredet - ne vedet meg ne gyalázzad, az emberek szívét, szeretetét magadtul el ne idegenítsed, lelked isméretét meg ne bélyegezzed, s minket is édesatyádat s anyádat elevenen ne bocsáss lelkünk fájdalmával s teljes keserűséggel koporsónkban, melyet, hogy az Úristen mind tetőled s mid mitőlünk eltávoztasson, cselekedje meg szent fiának, érdeméért, ámen.

Írtam magam kezével, Mindszent havának huszonnegyedik napján, Fejérvárott, fejedelemségünknek székes helyén, ezerhatszázharminchetedik esztendőben, fejedelemségemnek teljes nyolcvankettődik hónapjában, életemnek ötszázhuszadikában, két hetében, s egy napjában.

(In: Veress Dániel, Erdélyi magyar emlékirók, Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár-Napoca, 1983)

„Cum Deo pro Patria et Libertate” – Istennel a hazáért és a szabadságért

2003. április 30. A 6. Magvető nap krónikája

Pataky László

Istennek adunk hálát, hogy a már hagyománnyá vált iskolalapunkat az idén is megrendeztük. II. Rákóczi Ferencre és az általa elindított felkelés 300. évfordulójára emlékeztünk, amikor is kiáltványában fegyverbe szólított „nemest és nemtelent” az elnyomó Habsburg- hatalommal szemben.

Külön öröm volt számunkra, hogy egy új szárnyal gazdagodott iskolaépületünk ebben az évben. Elkészült a várva-várt ebédlő épülete. Gyermekünk testi táplálékként már igénybe vették az új épületet, melyet szép, igényes református hagyományainkra épülő bibliai jelképeket ábrázoló batikolt képek díszítenek.

A testi táplálék mellé a lelki táplálék hiányzott, azaz az ünnepélyes felavatása, átadása az épületnek.

Szerda reggel erre az eseményre is sor került. Nagy László Főjegyző Úr ünnepi áhítatában így szólt az iskola tanulóihoz: „Két héttel ezelőtt az ország minden részéből érkezett vendégeket fogadott az iskola a bibliai történetmondó verseny alkalmából. Amikor vendégeink meglátták ezt az ebédlőt, azt mondták, milyen gazdag ez az iskola. De ki a gazdag? Ti biztosan azt választátok erre, hogy gazdag az, akinek sok aranya sok kincse van. Olyan ember a gazdag, mint Harpagon – egy ismert színdarab főszereplője –, aki egy ládában őrzi kincseit, s folyton rajta is ül ezen a ládán, nehogy valaki elloppja a vagyonát. Gondoljátok csak meg; ér valamit az ilyen gazdagság? Ugye, semmit sem ér... A Szentírásban azonban van egy ilyen kifejezés: Istenben gazdag.

Az Istenben való gazdagság azt jelenti, hogy valójában nem az a gazdag, aki gyűjt, hanem az, aki meg tudja osztani, aki másoknak tudja adni azt, amilye van – aki a kicsiknek enni, és inni tud adni. Ebben az értelemben mégiscsak gazdagok vagyunk tehát. Ez a szép ebédlő mögöttem egy olyan hely, ahol a kicsiknek enni tudunk, adni, és inni tudunk, adni.

Szerencs, XVI. század

És magától Jézustól tudjuk, hogy aki a kicsinyeknek enni ad, az neki ad enni. Benned is ott van tehát Jézus, amikor ebben az ebédlőben étkezel. S ha ennek tudatában vagy, akkor azt is tudod, hogy úgy kell beszélned és viselkedned, mint akiben jelen van Jézus. Viselkedjünk tehát méltóan Jézushoz az ebédlőben: Őrizzük szép rendjét, őrizzük tisztaságát!”

A program Gyülekezeti Házban folytatódott. Ezen a napon valóban gazdagnak éreztük magunkat. Lelki gazdagnak! Ifj. Beszterczey András a hazáról, becsületről, nemzet-

ről beszélt a történelem és a Teremtő viszonyában.

„II. Rákóczi Ferenc a mai Magvető Napunk központi személye. Lebet kevesen tudjátok, hogy 12 évesen elszakították családjától a Habsburgok és elbucolták egy csehországi kolostorba, hogy ott neveljenek belőle jó, császárhoz hű főnembest. Felejtse el Erdélyt, Magyarországot és mindent, ami őt magyarrá tette. Nem sikerült, mert Ő magyar maradt! Ő ezért imádkozott és életével bizonyította, hogy minden körülmények között magyar tud maradni az ember!”

A lelkesítő és hitmélyítő igeszolgálat után iskolánk tanulói emlékeztek a nagy fejedelemre.

A 6.osztályos tanulók kuruc kori és bujdosóénekekből állítottak össze egy kis csokrot László Olga énektanár-karvezető vezetésével. A múltat idéző hangulatot követte diákszínházi játékosok kis jelenete Toldi Károlyné rendezésében *Rákóczi harangja* címmel. A darabban megszólaló tárogatómuzsika, a kort idéző ruhák és felvillanó képek tették szemléletesebbé az egyszerű nép és a városi előljárók számára is, hogy a harang nemcsak egy szép, díszes tárgy, hanem ennél sokkal több; amikor megszólal összeköti a múltat a jelennel. Az emlékezés eszköze.

A műsor befejező momentumaként meglevenedett a múlt; II. Rákóczi Ferenc „jelent meg teljes életnagyságában” (Nagy Zsolt 8. o.tanuló korabeli jelmezben) és betekintést adott életéről, küzdelmeiről, örömeiről, sikereiről, kudarcairól. Jó érzés volt látni a csillogó gyermekszeme-

ket, ahogy kontaktust teremtettek a fejedelemmel. A nap további részében az egész iskola, kicsik és nagyok a történelem világában kalandoztak. A legkisebbek (1-2. o.) játékos formában ismerkedtek meg egyházunk jelképével, a református címerrel, valamint a kötődésüket erősítő iskolai jelképekkel: címer, zászló, jelvény, egyenruha. A délelőttöt énektanulás és mindenkit megmozgató játékos csapatverseny zárta. Iskolánk nagyobbjai eközben nagy plakátokat készítettek (3. o.) fontos jelképeinkről. 4. osztálytól felfelé a hagyományokat folytatva történelmi akadályverseny résztvevői voltak a tanulók. A kisebbek történelmi olvasmányélményeikről adtak számot a város különböző pontjain kijelölt állomáshelyeken. A nagyobbak (5-8. o.) nagy küzdelmet vívtak; *Ki tud többet II. Rákóczi Ferenc koráról?* A tét nem kicsi: a legjobb csapat egy éven át őrizheti a

vándorszerleget az osztályában. Ebben az évben is jól felkészült és győzni akaró csapatok sokaságát láttuk a versenypályán. A szépen elkészített menetlevelek, a csatakiáltás kapcsolata a csapatnév választásával és a könyvtári kutatómunka emelte a verseny színvonalát. A küzdelem során számot adtak diákjaink a bel- és külföldön található emlékhelyek mellett, milyen járatosak a térkép-használatban valamint a szabadságharc eseményeit és Rákóczi kapcsolatait hogyan ismerik. Koradélután érkezett az eredményhirdetés Nagy izgalommal várta mindenki mi is lett a vetélkedés eredménye. *Sullay Mihályné* igazgatóasszony adta át a díjakat. Senki sem maradt ajándék nélkül. II. Rákóczi Ferencet ábrázoló könyvjelző és egy kis édesség volt a jutalom mindenkinek, aki részt vett ebben a nemes küzdelemben. Emlékkül megkapta minden osztály az új épületet körülfogó nemzetiszínű

szalag egy darabját. A legjobb az idei küzdelemben a 8. osztályosok *Rákóczi harangja* csapata lett. Nagy örömmel vették át másodszor is a kupát, amit az elmúlt évben elvesztettek.

Késő délutánra még két program maradt. Angol- és németnyelvi vetélkedőn mutathatta meg tudását évfolyamonként 1-1 tanuló. Érdekes, játékos nyelvi feladatok segítettek a résztvevőket az idegen nyelv birodalmának megismerésében. Szellemileg kellemesen elfáradva érkeztek meg diákjaink a nap záró eseményéhez: tanár-diák futballmérkőzés a sportpályán. Jó iramban zajló mérkőzésen a diákok jól helytállva de az idén is elvesztették nevelőik ellen az összecsapást (5:3).

A visszavágásra azonban egy évet még várni kell. A következő Magvető Napra ugyanis az új tanévben kerül sor, amikor iskolánk alapításának 10. évfordulóját ünnepeljük. „Addig is: Hajrá Magvető!”

Rákóczi-kastély, Szerencs

Az iskolai egészségnevelés lehetőségei

Tanulások az ELTE Bölcsészettudományi Karán folyó tanárképzésről

Nagy Villő

Az egészség nem csupán a betegség hiánya, hanem a testi, szellemi és szociális jólét állapota.” (Egészségügyi Világszervezet, Ottawai Karta, 1986)

A mindennapok emberét talán leginkább a pszichoszomatikus betegségek ébresztik rá két olyan rejtelmes entitás kifürkészhetetlen kapcsolatára, mint amilyen a test és a léleké.

Szeretném felhívni a figyelmet a meghatározásban szereplő harmadik tényezőre! Társas kapcsolataink gondozásán vagy elhanyagolásán is múlik, mennyire nevezhetjük magunkat egészségesnek. Vállaljuk-e ezért is a felelősséget?

Az, hogy mekkora jelentőséget tulajdonítunk a különböző egészségi állapotot meghatározó tényezőknek, nagymértékben függ a pszichológiai elméletek emberképétől. Manapság az öröklött tulajdonságok helyett a külső hatásokra, nevelésre, nevelődésre tevődik át a hangsúly, az egyén tudatos életszervező tevékenységére. Ennek értelmében az egészségi állapotot térségünkben leginkább az *életmód* és a *környezet* határozza meg, s viszonylag kisebb szerep jut az egészségügyi ellátásnak, illetve a genetikus meghatározottságnak.

A mai magyar társadalom, sajnálatos módon, még a „megvásárolható egészségben” hisz: rengeteg pénzt költünk az egészséges, vagy egészségesnek hitt táplálékokra, de viszonylag kis mértékben vagyunk hajlandóak életmódot váltani, hitéletünkkel törődni, többet mozogni, társas kapcsolatainkat ápolni, pszi-

chés problémáinkat felismerni stb. A lelki egészség megvalósítója felnőtt, felnőtt személyiség, akinek pozitív önképe van saját magáról, de aki hajlandó időt és energiát fordítani a további fejlődésre. Tény, hogy a mai magyarországi körülmények közt nem csupán az iskolai szintér, a tanári pálya az, ami – több komponensnek köszönhetően – ritkán érdemli ki az „ideális munkahely” megnevezést, ritkán lehet elvárásainknak megfelelő terep a tanár belső építkezése számára. Ahhoz, hogy ebben előrelépést tapasztaljunk, a tanárképzésnek is át kell alakulnia.

Az egészséget meghatározó tényezők (életmód, környezet, egészségügyi ellátás, genetikus meghatározottság) közül az iskola döntő hatást az életmódra gyakorolhat. Amikor az életmód kialakításához vezető úton a tanárképzés lehetőségeit vizsgálom, nehezemre esik szorosán tárgyamnál maradnom, hiszen

a tanárképzés mai rendszere, ill. a mai iskolarendszer teljes felépítése rengeteg kívánnivalót hagy maga után. Mégis, valószínűleg ez minden probléma gyökere, a tanári pálya legfontosabb kérdése: vajon képesek-e a tanintézmények megőrizni, esetleg kialakítani diákjaik testi és lelki egészségét?

A *lelki egészség* vizsgálatánál szinte azonnal felmerül „bevált” osztályzási gyakorlatunk jogosságának kérdése. Egy olyan rendszer, mely jobban bízik a büntetés motíváló erejében, mint a jutalmazásban (bizonyítékul elég megemlítenem a szöveges értékelés ritkaságát) mennyire segítheti hozzá a tanulók nagy részét, egészét pozitív önképük kialakításához?

A gyerekeket pozitív önértékeléshez segíti, ha szerteágazó tehetségük kibontakoztatására a tanár minél több teret biztosít. (Ez valamelyest csökkenthetné a gimnáziumokban „főtárgyak” és „készsgtár-

Rákóczi-kastély, Szerencs

gyak” - jogos elnevezések-e ezek a művészetekre? – rangjának különbségét.) A tantárgyak merev elkülönítése helyett az átjárhatóságok, kapcsolatok tudatosításával sokat tehetnénk a gondolkodás fejlesztése érdekében is. Ennek megvalósításához természetesen nem hátrány, ha a tanár maga is több szakterületen mozog biztonságosan. Ehhez egyrészt más egyetemi szakokra való áthallgatások is hozzásegíthetnek, de talán az egyes szakokon belüli tanárképzős egységeket is bővíteni lehetne, hiszen az egy, vagy két féléves módszertan önmagában is kevésnek tűnik. A pedagógus látókörét fogja szélesíteni, gondolkodását fogja fejleszteni kötelező kétszakos egyetemi képzés.

Véleményem szerint a tanár, az iskola a fentiekkel többet segíthetne a diákoknak az önismeret kialakításában, így a megfelelő pálya, foglalkozás kiválasztásában is. Szükség lenne azonban ezeken kívül a tanárnak pályaválasztási kérdésekben minimális jártasságára vagy az iskoláknak élénkebb kapcsolatra a különböző pályaválasztási tanácsadó-intézményekkel.

A tanári igyekezet könnyen zátonyra futhat, ha nem találkozik a szülői szándékkal, támogatással. A szülővel való kommunikáció, együttműködés témája mintha szintén nem tartozna a mai tanárképzési gyakorlat érdemleges kérdései közé.

Ami a tanárképzést illeti: a pozitív önképhez – az esetek többségében – nélkülözhetetlen lenne egy megalapozottabb pedagógiai tudás-ill. tapasztalatrendszer. Felmerül a kérdés, vajon elegendő-e az a pedagógiai szituáció-mennyiség, amennyit ma az egyetemi rendszerben a tanárképzés kínál? Tudja-e ezt sugározni a pedagógus a diákok felé, magabiztossága - ha van – ebből fakad-e va-

Sárospataki várkastély

jon, vagy tekintélyének, hatalmának szilárd hitéből? Ezzel elérkeztünk a példakép, a minta problémájához is. Való igaz, hogy a diákokra csupán tekintély-érvekkel egyre kevésbé hathatunk, ez köszönhető talán a szülők pedagógiai-pszichológiai jártasságának, de talán az elmulasztott gyereknevelésnek is. Személyes tapasztalatok szerint a szülő egyre több nevelői feladat átvállalását várja a pedagógustól, aki természetesen nem hordozhatja a szülői szerep teljes súlyát. Régi igazság már a pedagógia történetében, hogy akármiről szóljanak is szavaink, ha meta-kommunikációnkkal velük ellentétes „adást sugárunk”, hitelt egyértelműen ez utóbbi fog kapni. (Ld. „rejtett tanterv”) Ugyanígy bebizonyította már a tapasztalat azt is, bármennyire tiltakozunk ellene, a látott példát nehezen vetjük el, kénytelenül utánozzuk a mintát, mivel nagyobb biztonságot nyújt a „könyvszagú” ismeretnél.

Mindezek figyelembevétele mellett kell kitérnünk a pedagógus és a diákok közti életkérdések körül folyó beszélgetésekre. Milyen téma

kíván egyéni, kiscsoportos vagy osztályközösségi szintű megbeszélést? Ezek hatása sokszor nem a kérdésre adott konkrét válasz megadásában a legnagyobb: a pedagógus problémát kezelni tanít – „kicsiben” nap mint nap. Ahhoz, hogy a serdülő ne a legális és illegális drogoktól, deviáns viselkedéstől várjon belső megerősítést, nem az alkohol vagy a drog által okozott balesetek statisztikai adataira, hanem életvezetési, problémamegoldó stratégiákra, beszélgetésekre van szüksége. Itt ismét a tanárképzés hiányosságára irányulhat a figyelmünk. Vitát vezetni egyszerűbb kérdésekben is szakértelmet, nagy figyelmet, érzékenységet kíván, hogy a szócsata végeztével ne „nyerteseket” tüntessünk ki és „veszteseket” marasztaljunk el, indulatokat hagyva magunk után. Vajon kompetensnek érezheti-e magát egy kezdő pedagógus, a jelenlegi képzéssel a háta mögött, egy keményebb kérdéssel foglalkozó helyzetben? További kérdésként merül fel: milyen értékek mentén vezethetünk beszélgetést, mondjuk egy „világnézetiileg semleges” iskolában? És vajon nem követünk-e el végzetes hibát, ha egy felekezeti iskolában nem élet-példával, hanem kulcsszavak gyakori emlegetésével akarunk élet-problémákra feleletet adni?

„Pozitív önkép” és „tanári pálya” – már önmagukban is egymást kizáró ellentétnek látszanak. Sajnos szinte közhely, hogy a fizetésemelés ellenére sincs a tanári pályának presztízse ma Magyarországon. A tanár többé nem a műveltség képviselője, hanem a (gyakorlati) életből kiszakadt, ódivatú figura, akinek tudása nem praktikus és (sajnos gyakran ténylegesen) nem szerteágazó. Érthetetlen és élhetetlen, aki ma ezt a pályát választja – ezt gyak-

Sárospataki várkastély

ran már nemcsak a szülő, de maga tanár is tudatosítja a diákban, akár felekezeti, akár állami iskoláról van szó.

A pedagógusok számára feltöltődést, kitekintést biztosítanak a különböző továbbképzési lehetőségek. Személyes tapasztalatok szerint azonban minél magasabb szintű oktatási intézményt vizsgálunk, a pedagógusok annál kevésbé érdeklődnek ezek iránt. A számos tényező közül, mely ennek oka lehet (pl. túlterheltség), véleményem szerint szerepet játszik az is, milyen kevésbé tudatosodott a középiskolai tanárképzés folyamán a feltöltődés, folytonos építkezés fontossága, ill. talán a problémák, bizonytalanságok száma miatt a pedagógus teljes elhárítással védekezik.

A *testi egészségre* is figyelmet fordító életmód kialakításának kérdése első pillantásra talán másodlagos kérdésnek látszik. Valójában a kettő közötti szoros összefüggést, azaz a testmozgásnak a közérzetre tett kedvező befolyását kísérletek is bizonyították. Ezért talán még többet tehetne az iskola, ha a tanulók min-

dennapjaiba illesztené a „testnevelést”, és nem csupán egy újabb rangsor kialakítására szolgálna, a megaláztatás újabb helyszíne lenne a tanóra. Tudomásom szerint tervezet született a testnevelés-oktatás átalakítására, ami lehetőséget ad majd tanárnak, diáknak egy új szemlélet elsajátítására is. Eszerint az iskolákban minden nap lenne tornaóra, viszont nem kellene belőle érdemjegyet szerezni, csupán csak jelen lenni, „megfelelni”. Véleményem szerint csak ezzel, vagy ehhez hasonló rendszer bevezetésével érhetnénk el igazán hosszú távú eredményt a testi egészségmagartásban. Nem ártana, ha már középiskolai szinten is biztosítva lenne bizonyos mértékben a választás lehetősége is a különböző sportágak közt.

Természetesen, ehhez az egyetemi rendszernek is – függetlenül attól, hogy tanárképzésről van-e szó – meg kellene változnia. Szinte főlegesen is a hátrányokat elsorolnom: a testnevelés nem kötelező egyetlen félévben sem, a tanárok nem fog-

lalkoznak a hallgatókkal, a hely is kevés, nem létezik „egyéni edzésterv”, orvosi vizsgálat. Első pillantásra talán méltatlannak tűnik a sok „kötelező” bevezetése, amikor felnőtt emberekről van szó, de talán a túlzott törődéssel még mindig kevesebb kárt okoznánk, mint a hallgató jelenlegi kezelésével, azaz teljes magára hagyásával.

Tisztában vagyok vele, hogy a fent leírtak tovább növelik a pedagógusok amúgy sem

könnyű, sok esetben a szülői elhanyagoltság miatt egyre nehezedő terhét. Ha azonban belátjuk az iskola szerteágazó, hosszú távú hatását a teljes magyar társadalomra nézve, nincs az a figyelem, amit elegendőnek találnánk a diákok, és így az őket nevelő leendő és jelenlegi pedagógusok számára. De ahogy a felkészítéssel sem, úgy a számukra nyújtott erkölcsi és anyagi támogatással sem lehetünk soha elégedettek, mely talán az egyik legnagyobb feladatot jelenti a felelősen gondolkodó, „helyzetben lévő”, hívó értelmiségiek számára.

Felhasznált irodalom:

Nemzeti stratégia a kábítószer-probléma visszaszorítása érdekében, Ifjúsági és Sportminisztérium, Budapest, 2001.

Felvinczi Katalin, A mentálhigiéné és az egészségmegőrzés lehetőségei a közoktatásban = Iskolakultúra, 1998/5

Lelkigondozás és iskola

Sági Endréné Kis Médea

A reformáció törekvéseiben ugyanazt követhetjük nyomon, mint amit a pedagógiát a XX. században megújító irányzatok képviselnek: ismeretközlés és személyiségformálás szükségszerű összetartozását, ill. tanulásnak és fejlődésnek az ember teljes életén át tartó együtthaladását. Mestert és tanítványt, tanárt és tanulókat ez egyaránt kötelez az egyházban, s főként az egyházi iskolában.

A címben megjelenő két szó egymásra vonatkoztatásának számos következménye, haszna és gyümölcse van. Ezúttal hármat emelünk ki:

1. Személyiségem mint munkaeszköz

Egyrészt: Az elméleti és gyakorlati pedagógia sok évszázados története során lassan előtérbe került a tanár személye és nyilvánvalóvá vált jelentősége a megtanítandó anyag mellett. Másrészt: Isten az embernek olyan személytől személyig ható gondozását bízta az egyházra, amelyben a mások szolgálatára kapott képességek, adottságok, ajándékok és alkalmasság közös kincs, semmilyen nemes jelszó alatt el nem herdálható érték. Éppen ezért a saját magam lelki egészségéről, az új és új kihívásokhoz történő felnövekedésemről való gondoskodást sem hanyagolhatom el, hiszen a tanuló

- az én kedvemért, miattam kíváncsi a tárgyra,
- hozzám kötődése nyomán van ereje tanulni,
- nekem szerez örömet, amikor jó eredménnyel adja vissza a tanultakat,
- példaképe lehetek,
- párbeszédet folytathat vagy konfrontálódhat velem,
- az én szűrőmonon át adatik számára az ismeret,
- az én szemem tükrében ismerhet magára,
- hozzám pártol elsők között a szüleiről leválva,
- engem méltat arra, hogy belső küzdelmeinek kifejezést tudjon adni,
- én serkentem valamely készsége fejlődését,
- s nekem kell képesnek maradnom arra, hogy személyt, egyéniséget lássak a növekedőfélben levő gyermekben.

Folyamatos fejlődés kívántatik meg tehát, csiszolódás, formálódás a mennyei fazekas ujjai alatt: alázatos önmagamba tekintés, amikor haszontalannak talál és összegyűr, valamint reményteljes belső tartás, ha új feladatra készít elő. Mindez azért, hogy vállalt küldetésem ellátására – ott, ahová beleegyezésemmel Isten állított – alkalmas maradjak.

A modern lélektan eredményeit összegezve két eszköz áll rendelkezésünkre, hogy a humán területen dol-

gozó szakember nagyobb hibák nélkül hosszabb távon képes legyen hivatása betöltésére: az *önreflexió* és a *szupervízió*. A keresztyén lelkigondozás eszköztárában ez úgy jelenik meg évezredek óta, mint személyes, belső meditáció, önvizsgálat a Biblia tükrében (pl. a 139. Zsoltár) és az Isten útmutatása szerint élők testvéri egymásra figyelése (pl. Jób 2,11-13). Természetesen szerepük és „alkalmazási területük” eltérő, de párhuzamba állítva őket jelentőségük nyilvánvaló.

Hogy a személyiség milyen úton válhat nagykorúvá és hogyan tarthatja fenn folyamatos igényét a növekedésre, arra számtalan modell és megfogalmazás született az emberi gondolkodás története során, ahol a belső úton járás és a külvilághoz való tudatos viszonyulás együttesen vezet előre. Az Isten iránt nyitottá vált ember azzal a belső bizonyossággal él, hogy élete mozzanataiban és lépéseiben nem kiszolgáltatott, hanem minden életösszefüggését a Teremtő és Szabadító Úr tartja kézben, aki minden tapasztalatot és élményt jóvá fordít, hogy azok az ember növekedését szolgálják. Az egzisztenciális Istenhez tartozás így vezet egyre nagyobb belső szabadsághoz és felelősségérzethez.

Kálvin kulcsszava erre nézve a „taníthatóság”: hogy azzá váljunk, akit bennem-benned, egyszer létezőben Isten ki akar bontakoztatni. A keresztyén élet ezért taníthatóság (*docibilitas*) és a kegyesség gyakorlása (*praxis pietatis*). Pál apostol erre sokszor és sokféle megfogalmazásban visszatér: versenyfutás, a hit nemes harcának megharcolása, tejnek itala után a kemény eledel. Mindegyik magában foglalja az előrehaladó folyamatjellegét. De mindig arra is felszólít, hogy az erősek hordozzák az erőtlenekeket (Róm 15).

Szűcs Ferenc egyik tanulmányában felteszi a kérdést, hogy ha „*valami sajátságost kell feltételeznünk a felekezeti iskolákban, amivel csak ezek rendelkeznek, ... vajon mi ez a másság, ahol a korlátok és a lehetetlenség ellenére mégiscsak lehetőséggé válik a csoda, azaz egy növekvő ember (itt a di-*

ákról van szó) eljut lehetőségeinek kibontakoztatására, a nagykorúságra, tehát érett személyiség lesz?” S a választ így adja meg: „...Nem az egyházi iskola, mint intézmény nevel elsősorban, hanem a benne élő személyiségek. És jó esetben ez nemcsak egyirányú, amely a tanár felől sugárzik a gyerek felé, hanem kölcsönös is.... Hátterében a keresztyén teológia évszázadokon át csiszolódott emberképe áll, amelynek kiindulópontja, hogy nem a teljesítményeim miatt vagyok elfogadott, hanem a magam egyetlenségében vagyok érték az Isten szemében...”¹

2. Emberi kapcsolat és szakszerű kommunikáció

Platon írja, hogy „...a tudás nem olyasmí, amit szavakban lehetne tanítani, hanem a kapcsolatban. Mester és tanítványa közötti hosszas kapcsolat nyomán fénylik fel, mint amikor a tüzet felszítják. Mert az ismeretek gyertyák. Az összegző ismeret a személyiség fáklyája. Millió gyertya sem érhet fel a fáklyához, mert tüzük nem azonos rendű.”²

„Mindnyájan a személyiség közvetítő erejével dolgozunk... - amint erre Bagdy Emőke felhívja a figyelmünket -, de az animátor nem pusztán mediátor (közvetítő), hanem... a lékét teszi bele ebbe a közvetítő folyamatba, a személyisége van benne. Áttelekésül az anyag, amit közvetít. Eme lelkesültséggel spiritualizálódik maga az a tér, áthevítődik az a közeg, amelyben megjelenik a személyiség hatása, és ezen át az, amit közvetít. ... A módszerek önmagukban nem eredményeznek hatáskülönbséget”³, hanem a nem módszerspecifikus tényező: maga a személyiség, aki a másik személyiség kibontakoztatását szolgálja.

A személyiségfejlesztésnek, nevelésnek nemcsak eszközei, módja, hanem tere és klímája is van - fűzhetjük ehhez Szűcs Ferenc gondolatát -, amiért sok minden megtehető egy egyházi iskolában, és főképp, amely megvédendő a fagyos, ártó szándékoktól.⁴

Miként jelenhet meg ez intézményi együttélésünk hétköznapjaiban? Tízéves lelkipásztori, valamint állami és egyházi tanintézményekben szerzett vallásoktatói tapasztalatok nyomán fogalmazódott meg bennem

azon egyszerű igény, hogy 1. nagyon fontos az őszinte légkör kialakítása, a természetes, minden képmutatástól és pozitív irányú túlzástól tartózkodó emberi érintkezés egymás között, pedagóguskollégák, diákok és szülők felé, 2. ugyanígy a szeretet jézusi értelme sokrétűségének megkeresése (aki csak a hollywoodi filmekben nyájas, vidám, szőke és kékszemű). Milyennek látjuk a evangéliumokban Őt, aki követésre hív?

Jézus, Aki Isten irántunk való szeretetét tette kézzelfoghatóvá,

- tömegben is észreveszi a segítséget kérőt (gondoljunk a vér folyásos asszonyra; Luk 8,40.k),

- érzékeli, hogy milyen hatással volt a másikra (ti. hogy „erő áradt ki belőle”; Luk 8,45-46),

- rákérdez a hozzá forduló ember valódi szándékára (pl. „akarsz-e meggyógyulni?”; Márk 10,51),

- személyesen fordul oda és egyénileg kezeli a problémát (ld. Zákéus esetében ill. sok gyógyítási történet tanúsága szerint; Luk 19,1-10. Luk 4,40. Márk 9,14-21),

- ráébreszt az előítéleteinkre („az vesse rá az első követ...” - Ján 8,7),

- nem elhallgatva a valós tényeket s nem szépítve a történeteket beszélget a samáriai asszonnyal (Ján 4), ugyanakkor látja benne az újat kezdés esélyét és biztosítja őt segítő jelenlétéről,

- időt szán a saját belső vívódásaira, imáira, hogy majd újra tudjon teljes lényével másokhoz fordulni (Luk 4,1.k),

- elénk állítja, hogyan kell a külvilág elismerésétől vagy fejcsóválásától függetlenül a legjobban, a lehető legmagasabb színvonalon megfelelni a hivatásnak-küldetésnek, Luk 10,16.k), s naponkénti hálával fogni hozzá (amint a Miatyánkban mintát ad: csak a holnapi napra elegendőt add meg, Atyám!),

- elviseli a külvilág gúnyolódásából adódó folyamatos és többszörös megterhelést (a farizeusok - hogy ne kelljen a személyválogatás nélküli szeretet példáját követniük - pl. ezt a kifogást találják: „vámszedőkkel és

¹ Szűcs Ferenc, Embert formálni, in: Evangéliumi nevelés, a Katolikus, a Református és az Evangélikus Egyház közös kiadványa, Pannonhalma, 1997, 184-188.

² Platon, Huszonnegyedik episztola, idézi: Bagdy Emőke, Dramatikus módszerek és technikák felhasználása az empátia és a kommunikáció fejlesztésében, in: Ahogyan. Előadások a magyarországi személyközi kommunikációról, a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Intézmény és a Marczibányi téri Művelődési Központ által meghirdetett Oskola Program részeként 1993. dec. 10-12. között Budapesten megrendezésre került konferencia anyaga, Szerk. Lipták Ildikó, Marczibányi téri Művelődési Központ kiadása, Bp., 1994, 71-78.

³ i.m., 73.

⁴ Szűcs Ferenc, i.m., 187.

bűnösökkel eszik együtt” (Luk 7,34),

- óv a farizeusok kovászatól; idevonatkoztatva: hogy világtalanok vak vezetőiként csak a szakmai tudást vagy az ősi egyházi múltat hangsúlyozva szem előtt tévesszük Isten mindenkor érvényes akaratát Luk 11,37.k; 12.1-3),

- s még ha egyedi is a feladata, küldetése, akkor is közösséghez tartozva (zsinagóga, tanítványi kör, hajlékot nyújtó családi otthonok) fogad el és gyakorol szeretetet (Márk 1,29-31; Luk 10,38-42).

A jézusi mentalitást aktualizálva lesz tehát lelki-gondozói jellegű a másikhöz való odafordulásom, mind a hivatásom kívánta szerepem megélése során, mind a kollegiális kapcsolatban, a hétköznapi érintkezésben s a gyülekezeti közösségben.

Református iskola tanáraként – a humán tudományok manapság használatos megjelölése szerint – segítő szakembernek neveztetünk, aki oktatói-nevelői hivatását egy szakszerű segítő-támogató kapcsolatban állva gyakorolja, valamilyen pozitív jellegű változást kívánván elérni a rábízottban, hozzá fordulóban. Eközben sokféle akadály jelenhet meg, *„ám senki sem akadályozhat meg abban, hogy ahol éppen vagyunk, ott teljes válonkkal legyünk.”*⁵

3. Kötődéseink megkeresése és újraértelmezése

Az egyházi iskola az egyház közösségében él, ezért munkájában támaszkodhat azokra a sajátos egyházi tevékenységekre, amelyek életformáló hatásúak lehetnek. A több nemzedéket egybekapcsoló gyülekezeti istentiszteleti közösség, a tipikus életproblémákra reflektáló réteg- és csoportmunka (elváltak, magányosok, egyedül nevelők, munkanélküliek, a társadalmi mobilitás nyomán előálló életkörülményekhez alkalmazkodni nem tudók, valamely szabadidős tevékenység révén egybekapcsolódók, szenvedélybetegségből szabadulni vágyók stb.) a diákok, a szülők és a pedagógusok számára egyaránt lehetővé teszi a kitekintést, az iskolán kívüli emberi kapcsolatokat, továbbá példát kínál az iskolán belüli élet keresztyéni jellegének alakításához (pl. szülőklub, diákok által végzett szeretetszolgálati tevékenység, az osztályfőnöki órákon kínálkozó beszélgetési témák kibővítése református létünk jelenkori kihívásaira tekintettel). Ezen az úton haladva az intellektuális kö-

vetelmények és teljesítmény mellett az áldozathozatal, a kitartás, a hűség és a lelki növekedés is hangsúlyt kap, a fejlődő gyermek pedig belső egyensúlyt talál.

*„A keresztyén lelkigondozás célja, ... hogy megszabadítsa az embert az adott körülményekhez való, feloldhatatlannak tartott kötődéstől. Ezért eleve kritikus beállítottságot jelent a mindenkori társadalmi normákkal szemben. ... A lelkigondozás mindig kritikus, ... a mindennapok konvencióinak, a szociális és vallási életet beszűkítő normáknak konstruktív kritikája. Ez a kritika a teljes (teológiai értelemben örök) élet érdekében történik.”*⁶

Elhangzott a Debreceni Református Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájának tanévkezdő tanári csendesnapján 2002. augusztus 29-én.

Az előadás közlésének nem titkolt célja a kapcsolatfelvétel és további gondolat- és tapasztalatcsere kezdeményezése református tanintézményekben hasonló munkakörben (lelkigondozó, iskola-pszichológus, ifjúságvédelmi felelős stb.) dolgozó kollégákkal.

Kékededi-Melczter-kastély, XVIII. század

⁵ Martin Buber, *Der Weg des Menschen nach der chassidischen Lehre*, 8. Aufl., Heidelberg, 1989.

⁶ Hézser Gábor, *Miért? Rendszerszemlélet és lelkigondozói gyakorlat*. Pasztorálpszichológiai tanulmányok, Kálvin Kiadó, Bp., 1996, 115.

Javaslat magyar református iskolatörténeti könyvsorozat kiadására

Dr. Győri János

I. Mi indokolja egy ilyen könyvsorozat megjelenését?

- Református iskoláink többségéről – még a nagy történelmi múlttal rendelkező kollégiumokat is beleértve – nincs forgalomban modern szellemben, de közérthető stílustan írt, rövid terjedelme révén könnyen áttekinthető kiadvány.

- A rendelkezésre álló iskolatörténeti monográfiák és tanulmánykötetek (pl. a pápai, sárospataki és debreceni kollégiumok fennállásának 450. évfordulójára az 1980-as években készült jubileumi kiadványok) elsősorban a tudományos kutatást hivatottak segíteni, így a református közoktatásban legfeljebb iskolatörténeti tárgyú pályamunkák forrásanyagaként használhatók. Ugyanez mondható el az utóbbi években megjelent gimnáziumtörténeti szakmonográfiákról is (*Draskóczy István: A Budapesti Református Gimnázium „A LÓNYAY” 1909-1952, Budapest, 1993; Darvas Tibor – Jubász János: A békési Szegedi Kis István Református Gimnázium története, Békés, 1996; Szabó Előd: „Kutasd át a régi időket” Cseresznyevirág. A Baár-Madas története 1907-1952, Budapest, 2001.*)

II. Mi a célja és várható haszna a könyvsorozatnak?

- A tapasztalatok szerint minden iskolatörténeti kiadvány erősíti az érintett intézmény önbecsülését, tudatosítja saját történeti hivatását.

Sárospataki várkastély

- Szükséges tehát, hogy a közeljövőben legalább neves református iskoláinkról olyan tudományos igényű készített kismonográfiák íródjanak, amelyek közérthető módon nyújtanak ismereteket tanároknak, diákoknak és szülőknek az adott iskola múltjáról és jelenéről.

- Amennyiben ezek a kötetek egy országos könyvsorozat részeként jelennek meg, az is hangsúlyossá válik, hogy a magyar református iskolaügy – történetileg nézve – egységes, szellemiségében jól körülhatárolható iskolakultúrát jelent az egységes nemzeti iskolaügyön belül.

III. Milyen minták és források állnak rendelkezésünkre az egyes kötetek megírásához?

- A sorozat gondolata újszerű törekvés, ezen a téren a múltból nemigen ismerünk követendő hazai mintákat.

- Az egyes kötetek szellemi arculatát, terjedelmét, szerkezetét illetően leginkább *Győri L. János* gimnáziumi tanárnak a Debreceni Kollégiumról szóló könyve tekinthető mintának (*Kösziklán épült vár. A Debreceni Református Kollégium története, Debrecen, 1992, – 2. kiadás: Uo., 1993.*). Ezt a kiadványt a debreceni Református Kollégium Gimnáziumának diákjai beiratkozásukkor tíz esztendő óta megvásárolják; kijelölt fejezeteiből a 9. év végén vizsgát tesznek, s e vizsga sikeres letétele után válnak a Kollégium teljes jogú polgáraivá, amit a 10. év elején szóbeli eskütételükkel és aláírásukkal is megerősítenek. A debreceni tapasztalatok jók, az iskolatörténettel való foglalkozást a diákok nem érzik külön tehernek, hanem inkább olyan izgalmas kihívásnak, ahol illik megfelelni.

- A rendelkezésre álló források mennyisége, szakmai értéke iskolánként nagyon változó. Mint fentebb utaltunk rá, néhány történelmi Kollégium és neves gimnázium történetének van modern monografikus feldolgozása, ezek esetében nem feltétlenül lesz szükség újabb alap kutatásokra. Bizonyos esetekben azonban várhatóan alap kutatásokat is kell végezni, ami lényegesen megnövelheti a kötet elkészítésének idejét és költségeit. A többnyire a két világháború közötti időben megjelent hely- és iskolatörténeti kiadványok mellett a 19. század közepétől az iskolák államosításáig évente megje-

lenő iskolai értesítők általában ma is hiteles iskolatörténeti forrásként kezelhetők. Az elmúlt években újraindított iskolai évkönyvek szintén számos használható iskolatörténeti összefoglalást, résztanulmányt és dokumentumot közölnek. Ezekon kívül a tájékozódáshoz és a kutatás megalapozásához ajánljuk még az alábbi összefoglaló munkákat: Iskolatörténeti Adattár (készült az ORTE megbízásából), Szerk. *Thury Etele*, Pápa, 1906; *Bodolay Géza*, Irodalmi diáktársaságok, 1785-1848, Bp., 1963; *Herepei János*, Külországbeli akadémiai magyarországi hallgatói (Bibliográfia), In: Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez III., (Szerk. *Keserű Bálint*), Bp.-Szeged, 1971, 441-451.; *Bajkó Mátyás*, Kollégiumi iskolakultúránk a felvilágosodás idején és a reformkorban, Akadémiai K., Bp., 1976; *Zoványi Jenő*, Egyháztörténeti Lexikon, Bp., 1977; *Szilágyi Ferenc*, Deákok tükröje. Magyar diákvilág a felvilágosodás korában, Móra K., Bp., 1986; *Mészáros István*, Középszintű iskoláink kronológiája és topográfiája 996-1948 (általánosan képző iskolák), Akadémiai K., Bp., 1988; *Mészáros István*, Oskolák és iskolák. Epizódok tizenhat régi iskolánk történetéből, Tankönyvkiadó, Bp., 1988; *Peregrinatio Hungarorum* (sorozat), Szeged, 1988-; *Jáki László*, A magyar neveléstudomány forrásai, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum kiadása, Bp., 1993; *Varga Imre*, Magyarországi protestáns iskolai színjátás a kezdetektől 1800-ig, Bp., 1995 (Irodalomtörténeti füzetek 138.); *Pedagógiai Lexikon I-III*, főszerk. *Báthory Zoltán* és *Falus Iván*, Keraban Kiadó, Bp., 1997; *Nagy Júlia*, Református kollégiumi irodalom és kultúra a XVIII-XIX. században, Press Publica Kiadó, Bp., 1998 (Változó világ 38.); *A Protestáns Tanügyi Szemle*, a *Protestáns Szemle* és a *Confessio* című időszaki kiadványok iskolatörténeti tárgyú írásai.

IV. A kötetek tartalmi mélysége, stílusa

- Fontos, hogy e kötetek minden megállapítása szakmailag helytálló, ugyanakkor stílusát tekintve a középiskolás diák és a szülő számára is érthető legyen. Azaz műfajilag inkább a népszerűsítő esszéhez, mintsem a szaktanulmányhoz közelítsen.

- Ne tartalmazzanak a közölt írások a forrásokra történő konkrét hivatkozásokat, hanem a felhasznált irodalomra válogatott irodalomjegyzék mutasson rá.

- A készítendő iskolatörténetek terjedelmi és didaktikai okok miatt ne törekedjenek teljességre. Az adott intézmény szellemiségét érintő lényegesebb kérdéseket emeljék ki és részletezzék, a feltételezett olvasó számá-

ra kevésbé érdekfeszítő mozzanatok akár teljesen el is hagyhatók (pl. az iskola gazdálkodása, gazdasági erőforrásai a fenntartói felügyelet kérdése, tantervi kérdések stb.).

- Az egyes kötetek szerzőinek személyére lehetőleg az érintett intézmény tegyen javaslatot. Ajánlatos, hogy a szerző az adott iskola környezetéből kerüljön ki (az iskola aktív vagy nyugalmazott tanára, egykori diákja, esetleg könyvtárának vagy egyéb kapcsolódó gyűjteményének munkatársa stb.). Elképzelhető több szerzős vállalkozás is, de ha egyetlen szerző készít egy-egy kötetet, az várhatóan egységesebb, olvasmányosabb lesz.

V. Hogyan épüljön fel egy-egy kötet?

- Terjedelme A/5 formátum esetén ne haladja meg a 150-200 oldalt. A nagy múltú intézmények megközelíthetik ezt a felső határt, a szerényebb múlttal rendelkezők története akár 50-100 terjedelemben is megírható.

- Az anyag elrendezésében ajánlatos az alábbi felosztást követni:

- *Az oktatás és nevelés intézményes keretei (intézménytörténet)*: az alapítás körülményei, korszakok, oktatási módszerek, tantervek, tankönyvek; a reformáció, az ellenreformáció, a felvilágosodás, a reformkori törekvések, az Entwurf, a két világháború és az államosítás hatása az intézményre; újrakezdés a rendszerváltás után; iskolatörténeti kronológia.

- *A diákélet*: a régi századok diáktársadalma, régi és mai diákviszélyek, diákvisélet, diákegyesületek (önképzőkörök, cserkészlet, kórus, zenekar stb.).

- *Az iskola kapcsolatrendszere*: ha az iskola anyakollégium volt, hol voltak partikulái, s milyen viszony fűzte ezekhez; ha az érintett iskola partikula volt, milyen viszony fűzte az anyaiskolához; külföldi kapcsolatok: peregrináció; adománygyűjtés: legáció, mendikáció, kapsálás, szuplikálás stb.; testvériskolai kapcsolatok.

- *Az iskola jeles tanárai*: inkább a jelentős tanár-személyiségek részletesebb portréja, mint sok név egyszerű felsorolása. Ma is élőket nem ajánlatos érinteni.

- *Az iskola jeles diákjai*: itt viszont nem tanácsos a neves diákok jelentőségét méltatni, hiszen azt megteszik a lexikonok, inkább azt kell kiemelni, mit kaptak iskolájuktól, s később volt-e az intézménnyel kapcsolatuk.

- *Az iskola gyűjteményei*: könyvtár, szertárak, esetleg múzeum.

- + *egy-két fejezet*: Minden iskolatörténet tartalmazhat egy-két további fejezetet, melyek rámutatnak az adott intézmény történelmi, kultúrtörténeti sajátos-

ságaira; ügyelni kell viszont arra, hogy a kötet arányai ezzel ne boruljanak föl.

- *Függelék:* A függelékben olyan iskolatörténeti dokumentumok, irodalmi igényű visszaemlékezések, az iskolával kapcsolatos szépirodalmi feldolgozások – leginkább versek – kaphatnak helyet, melyek szorosan kapcsolódnak a kötet történeti fejezeteiben leírtakhoz.

- *Bibliográfia:* Ajánlatos a kötet végén válogatott irodalomjegyzéket közölni, amely egyrészt jelzi, milyen források alapján készült a kiadvány, másrészt segítséget nyújt az olvasónak az elmélyültebb tájékozódáshoz.

- *Képmelléklet:* Tartalmazzon a kötet fényképeket, esetleg egyéb grafikus ábrákat is. Az elmúlt néhány évtizedtől eltekintve csak fekete-fehér fényképek állnak rendelkezésre; ezeket ajánlatos az adott szövegrészhez beszerkeszteni; az esetleges színes felvételeket pedig technikai és esztétikai okok miatt együtt közölni a kötet végén vagy a függelékben.

- *Tartalomjegyzék.*

VI. A kiadás technikai és anyagi kérdései

- Amennyiben a kiadványsorozat országos vállalkozássá válik, ajánlatos, hogy egy országos intézmény gondozza. Erre a feladatra pillanatnyilag a Református Pedagógiai Intézet tűnik legalkalmasabbnak.

- Mindenekelőtt szükséges tájékozódni, hogy az érintett református iskolák részéről mutatkozik-e kellő mértékű fogadókészség a tervezettel kapcsolatban: azaz

egyrészt készek-e kezdeményezni saját intézményük történetének megíratását, másrészt pedig milyen mértékben tudják kivenni részüket az elkészült kötet terjesztésében.

- Megfontolandó esetleg a jelesebb határon túli iskolák megszólítása is (*Kolozsvár, Nagyenyed, Marosvásárhely, Székelyudvarhely* stb.).

- A leendő kiadónak akkor érdemes foglalkoznia sorozattervvel, ha legalább 6-8 iskola jelzi együttműködési készségét. Ebben az esetben megfontolandó egy olyan sorozatszerkesztő felkérése, aki járatos a könyvkiadásban, s képes összehangolni az egyes kötetek profilját.

- Ami az anyagiakat illeti, egy könyvsorozat megjelentetése induló tőke (legalább 1-2 millió forint) híján ma nehezen képzelhető el. Ez részben pályázati pénzekből, részben központi egyházi támogatásból hozható létre. A megjelenő kötetek eladásából befolyt összeg biztosíthatja az alap folyamatos szinten tartását.

- Az érintett iskolák azzal támogathatják a tervet, hogy a róluk szóló kötetet nagyobb példányszámban (ez akár több száz is lehet) megvásárolják a kiadótól, s beiratkozó diákjaiknak, tanáraiknak és az öregdiákoknak igyekeznek minél gyorsabban továbbadni.

- Ajánlatos az egyes iskolákkal szerződésben rögzíteni, milyen részt tudnak vállalni a kötet elkészítésében és későbbi értékesítésében.

Ajánlatos szintén egységesen előre rögzíteni a közreműködők (szerzők, szerkesztők, illusztrátorok stb.) esetleges honorálásának módját és feltételeit.

Mágóchy-várkastély, Pácin

A Csillagpont valósága

Telepóczi Márta

Eljött az idő, hogy egy kis összegzést tegyünk – mondtam magamnak, amikor hozzá akartam kezdeni ehhez a cikkhez. Mi is történt előző írásom óta? A dermesztő télből hirtelen rövid tavasz, majd kánikulai nyár lett, s közben reményeink szerint egyre több fiatal és lelkész számára vált ismerőssé az a szó, hogy Csillagpont. Akik róla hallva értően bólintanak és folytatják: „Igen, Csillagpont, Bodajk, július 22-től 26-ig. Persze, ott leszek, ott leszünk.”

A Találkozó szervezése minden tekintetben célegyenesbe került. Köszönet ezért mindazoknak, akik a Találkozó ügyét imádságban Isten elé vitték és viszik továbbra is, hogy az valóban az Ő dicsőségére és református népének épülésére szolgáljon. Köszönet ezenkívül annak az egyre inkább bővülő szervezői, segítői stábnak is, akik a találkozó körül bábáskodnak, hogy az együtt eltöltött idő ékesen és jó rendben teljen.

A Találkozóra jelentkezni többféle módon lehet. Egyrészt a honlapon keresztül (csillag.reformatus.hu), illetve a hamarosan megjelenő második prospektusról letéphető jelentkezési lap június 30-ig történő visszaküldésével jelezhetjük részvételi szándékunkat. Szabadon fénymásolható és osztogatható jelentkezési lapot kapott minden gyülekezet. Természetesen helyszíni regisztrációra is lehetőség lesz, de érdemes ezt már előre megtenni, mert az előzetes jelentkezők kedvezményt kapnak a részvételi díjból. Az 1000 (illetve elővételben 800) Ft-ba kerülő napijegyek a sátorhely és a programokon való részvétel díját tartalmazzák.

A Fejér megyei Bodajkon - Székesfehérvártól 25 kilométerre -, a Bakony és a Vértes festői völgyében elhelyezkedő táborhelyen, a Tölgyes Tábor és a Falu Tábor területén találkozunk. Igazi sátrortábor lesz, azaz saját sátrakban, saját hálófelszereléssel, tábori körülmények között lesz a szállásunk. A tábor területén lévő kő- és faépületeket az előadók, a szervezők és fogyatékkal élő testvéreink számára tartjuk fenn.

A Találkozó ideje alatt az étkezést étkezési jegyek – előzetes vagy helyszíni – vásárlásával vagy egyénilig (kisbolt, büfé) lehet megoldani. (Napi háromszori étkezés: 700 Ft/nap.)

A találkozó első estéjén, kedden nyitó istentisztelet lesz, mely a hagyományos formák szerint fog zajlani, azzal a különbséggel, hogy a liturgia egyes elemeit fiatalok végzik majd.

Reggelente több különböző típusú áhítat közül lehet majd választani. Ezek a következők lesznek: hagyományos; énekes-zenés; könyörgés (imaközösséggel); reggeli csendesség (igeszolgálat helyett egy rövid bizonyágtétel lesz, ami után egyéni elcsendesedésre, igeolvasásra lesz lehetőség); gondolatébresztő; graduálás. A reggeli áhítatok textusai mindig az adott nap fő témájához fognak kapcsolódni. Az esti áhítatok az ifjúsági istentiszteletekhez hasonlóan zajlanak majd, a munkacsoport által választott textusok a *találkozás* gondolatköréhez kapcsolódnak. Terveink szerint a találkozót úrvacsorás istentisztelettel fogjuk zárni.

A délelőtti főelőadásokat *Lovas András* tartja majd, minden nap

egy-egy kérdésre keresve a választ: 1. *Hol van Jézus az Egyházban?* 2. *Hol van Jézus az életben?* 3. *Hol vagyok én az Egyházban?*

Szeretnénk, ha a találkozón folyamatosan lenne lehetőség – az igei alkalmakon kívül is – a feltöltődésre, illetve hitbeli kérdések megbeszélésére. Ennek érdekében a tábor területén fel fogunk állítani két egymás közelében lévő sátrat, amelyek közül az egyikben (az ún. „csendesátorban”) egyéni elcsendesedésre, a másikban csendes beszélgetésekre lesz lehetőség.

A szabadidős programlehetőségek (sport, kirándulás, szervezetek bemutatkozó sátrainak megtekintése stb.) illetve az esti kultúrprogramok (táncház, színház, koncertek stb.) mellett minden délután és este két előadás illetve kerekasztal-beszélgetés közül lehet majd választani. Terveink szerint ezeken a következő témákról lesz szó: környezetünk problémái; törésvonalak ma Magyarországon; szenvedélybetegségek; pályaválasztás; párválasztás; határon túli magyarok; hit és tudomány; református kerekasztal.

A Találkozó programtervében szerepelnek komoly- és könnyűzenei koncertek is. A meghívott zenekarok, kórusok közül eddig a 24-én (csütörtökön) fellépő *Tésvérek* zenekarra, és a 25-én (pénteken) szereplő *Bolyki Brothers* együttesre lehet biztosan számítani. A többi estére meghívandó zenekarok, együttesek felkérése folyamatban van.

Ezen kívül többféle közösségi játékot, illetve kézműves programot is szervezünk majd a fiatalok számára.

„Az aratni való sok, de a munkás kevés.” (Mt 9:37) Ezért kérjük az ara-

tás Urát, hogy küldjön munkásokat az aratásba, és kérünk Titeket kedves testvéreink, hogy ha valamely területen szívesen segítenének, éljete a szolgálat lehetőségével!

A szervezésben és az előkészítésben van a legnagyobb igény a segítségre. Várjuk elektronikus levelezőlistákkal bíró református személyek és szervezetek jelentkezését, akik tudnák vállalni, hogy rendszeresen megjelenő hírlevelünket eljuttatják a listájukon szereplőkhöz. Ezenkívül kérjük a találkozót ismertetését a gyülekezetben, iskolában, munkahelyen, hogy minél többen bőlintsanak ismerősen a Csillagpont szóra, és akarjanak ott lenni.

A találkozót 50 fős rendezői csapatába 18 és 30 év közötti fiatalok jelentkezését várjuk. Ők szállást (hálozsákot hozni kell!) és teljes ellátást

kapnak. Ezért cserében vállalják, hogy a találkozót megelőző két napon és annak teljes ideje alatt felkészítés, illetve segítségnyújtás (szorosítás, helyszínek berendezése, sátrak felügyelete, szemétszedés, takarítás, vendégek kísérése, regisztráció stb.) céljából a szervezők rendelkezésére állnak. Ha a rendezői feladatokra kedvet érez valaki, akkor a jelentkezési lapot letöltheti a Találkozó honlapjáról (csillag.reformatus.hu) vagy kérhet a Zsinati Ifjúsági Irodán. (ifjusag@axelero.hu vagy 1440 Budapest 70. Pf. 5.). A jelentkezési laphoz egyoldalas önéletrajzot kérünk mellékelni, s ezzel együtt kérjük elküldeni 2003. június 15-ig az Ifjúsági Iroda címére.

A Zsinati Ifjúsági Bizottság javaslatára a Zsinat Elnöksége azzal a kéréssel fordult az egyházmegyék-

hez, hogy támogassák a találkozót 50-50 ezer forinttal. Ennek fejében azoknak a lelkészeknek, akik legalább tíz fiatallal érkeznek, a szervezés ingyenes részvételt biztosít. Mivel csoportos jelentkezési lap nincs, az egyéni jelentkezőktől kérjük, ha csoporttal érkeznek, jelöljék meg vezetőjük nevét is. A regisztrációs csapat munkájának megkönnyítése érdekében célszerű azt is odaírni, ha lelkipásztor az illető.

Kérjük, hogy imádságaitokban vigyék a találkozót Isten elé, hogy az valóban a mi épülésünkre, és az Ő dicsőségére valósulhasson meg!

Gyertek minél többen! Várunk benneteket! Ne feledjétek: Országos Református Ifjúsági Találkozó Bodajk 2003. július 22-26.

Csillagpont Országos Református Ifjúsági Találkozó

Bodajk, 2003. július 22-26.

...eljött az óra...

- *hogy találkozunk*
- *hogy megéljük a közösség egységét*
- *hogy az Egyházzól beszéljünk*

Köszöntő

Megvalósulni látszik sokak régi terve és vágya: találkozni fogunk! Találkozunk, hogy sokfelől összegyülekezve megismerjük egymást, átéljük a nagy közösség élményét és Isten Igéjére figyelve, egymást tanácsolva haladjunk előre egyházunk építésében.

A csillagpont mindig olyan pont, ahol összefutnak a szálak. Ilyen Csillagpont lehet a reménység szerint hagyományvá váló Országos Református Ifjúsági Találkozó. Mi, református fiatalok egy pontban gyűlünk össze, hogy ebből a pont-

ból megújuló nyitottsággal és szeretettel kiindulva egyházunk és társadalmunk életének segítői, építői lehessünk. Ezért is reméljük, hogy a CSILLAGPONT Országos Református Ifjúsági Találkozó az egy azon egyházhoz való tartozásunk megélésének rendszeres ünnepe lesz.

A Találkozó kezdeményezését a Magyarországi Református Egyház Zsinatának Elnöksége támogatja, a szervezés munkáját a Zsinati Ifjúsági Bizottság vezeti és felügyeli. A szervezést lelkészekből és fiatalokból álló nagy létszámú csapat végzi, akik folyamatosan várják a felmerülő ötleteket.

Téma

Az együtt eltöltendő néhány nap alatt Jézus főpapi imája (Jn 17) segítségével *Jézus és az egyház; Jézus*

és az egyén; az egyén és az egyház kapcsolatáról; az egység (az egyházban, az emberben a társadalomban) kérdéseiről beszélgetünk.

Program

Közös előadásokat és közös istentiszteleteket tervezünk, amelyeket kiegészítenek szabadon választott és egy időben futó, más-más témában szervezett csoportbeszélések, fórumok. A Találkozó hangulatának fontos eleme lesz a sport és számos kulturális esemény.

Könnyű- és komolyzenei koncertek, színjáték, tánc, képzőművészet és egyéb lehetőségek közül választhatnak majd a résztvevők. A Találkozó alkalmat nyújt szervezetek, közösségek és alkotók bemutatkozására is.

Résztevők

A Találkozón kb. 1000-1500 fiatalra számítunk, 16 évesektől a harmincasokig. A jelentkezéssel kapcsolatos információkról honlapunkon, ill. a következő prospektustól tájékozódhatnak.

Részvételi díj

A résztvevőktől 3200 Ft befizetését kérjük, mely magában foglalja a sátorhely díját és a programokhoz történő hozzájárulást, de nem foglalja magában az étkezés költségeit. A hozzájárulási díj mértéke a szervezés előrehaladtával még csökkenhet! Az egyházi támogatáson kívül, külföldi támogatókat, szponzorokat és pályázati pénzeket remélünk. A tábor területén kedvezményes áron biztosítunk ebédet, ezenkívül működni fog büfé is.

Csillagpont

- **A találkozás pontja:** Az ország különböző részeiből érkezve közelebről megismerhetjük egymás örömeit, gondjait. Átélnhetjük, hogy sokan vagyunk, akik hasonlóan gondolkodunk. Életre szóló barátságok, kapcsolatok szövődhetnek az együtt töltött napok alatt.

- **A lelki feltöltődés pontja:** A Találkozó hitünk és a Jézus Krisztusban Istentől kapott szeretet feletti öröm fesztiválja is lehet. Egymás hite és a tartalmas programok által gazdagodhatunk.

- **A sokszínű egység pontja:** A Találkozó szervezői, előadói, programja egyházunk sokszínűségét és gazdagságát igyekeznek megjeleníteni. Mindezt azért, hogy megéljük egységünket az Egyházban.

Helyszín, szállás

A Fejér megyei *Bodajkon*, a Bakony és a Vértes festői völgyében elhelyezkedő táborban találkozunk, Székesfehérvártól 25 kilométerre. Szállás saját sátrakban, saját hálófelszereléssel, táborigények között. A táborhelyről a jelentkezők részletes információt kapnak, az érdeklődők addig is az Ifjúsági Iroda honlapján tájékozódhatnak.

Várjuk azok jelentkezését, akik szívesen bekapcsolódnának a szervezésbe és a találkozó lebonyolításába, vagy ötleteikkel, felajánlásaikkal segítenék a munkát. Gondolkodunk, tervezzünk, imádkozunk együtt!

További felvilágosítás, felajánlások fogadása: Zsinati Ifjúsági Iroda, 1146 Budapest, Abonyi u. 21.
Tel.: 460-0702, fax: 460-0703.

E-mail: ifjusag@axelero.hu
honlap: www.reformatus.hu/ifjusag

Csillagpont Országos Fotópályázat

A kecskeméti Református Ifjúsági Egyesület az utóbbi évek hagyománya szerint fotópályázatot ír ki, ezúttal a nagy, nyári ifjúsági találkozó keretében.

Idei pályázatunk témája a találkozó címéhez, a Csillagponthoz kapcsolódik. Csillagpont az, ahová összefutnak a szálak, életek, sorsok és aztán a közös pontból ágaznak el ismét az utak.

A beküldendő fotók kapcsolódhatnak a főcímmel, kifejezhetik a találkozó alap gondolatát és szimbólumát:

- **Csillagpont** – általános kategória.

Ezen kívül a pályázatra szánt képek három kategóriába sorolhatók, melyek a következők:

- **Református** – minden, ami főképpen most, a XXI. században jellemez bennünket,

- **Ifjúsági** – minden, ami fiatalok világához, látásmódjához, érzéseikhez, és az ifjúság sajátos üzenetéhez tartozik,

- **Találkozó** – minden, ami utal a különböző találkozásokra, magára az eseményre.

A pályázatra beküldhetőek fekete-fehér és színes képek, 10x15-ösnél nagyobb méretben, és több képből álló sorozatok. Minden pályázó 5 képpel nevezhet (a sorozat egy képnek számít).

A képekhez lehet választani igét, verset, gondolatot. A képen kell jelezni a kívánt kategóriát (pl. *Református* és a kép címét, ill. az idézetet).

A képek elbírálását szakmai zsűri végzi. A legjobb képekből a Csillagpont találkozón kiállítás szervezünk, és ott lesz a díjak átadása is. Szándékunk, hogy a legjobb képeket képeslap formájában is megjelentetjük.

A képek díjazása a kategóriákba beküldött képek számától függően kerül megállapításra: I. hely: 10.000.- Ft, II. hely: 5.000.- Ft, III. hely: 3.000.- Ft. Emellett számos különdíj is kiosztásra kerül.

Beküldési határidő: 2003. június 15.

Beküldési cím: Kecskeméti Református Ifjúsági Egyesület, 6000 Kecskemét, Szabadság tér 7. Tel.: 76/500-380, fax: 76/500-387.

Emlékezzünk Arany Jánosra

– akit 150 évvel ezelőtt választott az egyháztanács gimnáziumunk tanárának –

Suba Lajos

1851 őszén a nagykőrösi református egyház meghívta Arany Jánost az újjászervezett főgimnáziumba. A költő nehezen szánta rá magát a költözködésre. *Mentovich* Ferenc, református gimnáziumunk akkori tanára levelében így biztatta barátját az állás elfogadására: *„Takarékos ember igen jól megélhet a kilátásba helyezett fizetésből. Ami pedig a szellemi életet illeti, igaz, hogy Kőrösön kevés élvekre számíthat az ember, de ezen segíünk az által, hogy alkotunk mi, tanárok, egymás közt egy bizodalmas kört, mely sok hiányt fog pótolni, [...] Pesthez a tavasszal elkészülendő vasút által csak két órányi távolságra leszünk, folytonos összeköttetésben lehet Ön irodalmi barátaival, élénkebb részt vehet az irodalomban.”*

1851 októberének végén érkezett meg Nagykovácsra és november 10-én jelentkezett szolgálatra a gimnáziumban. *Szigeti Wurga* János igazgatóhelyettes vezette a hetedik osztályba: *„Bemutatom Önöknek új tanárunkat, honunk nevezetes költőjét, Arany János urat, aki mától fogva a magyar irodalmat és a latin nyelvet fogja tanítani ebben az osztályban, s egyben osztályfőnökük is lesz.”* Tanítványa, *Szilády Áron* így írta le öltözetét: *„Nagy szélű, puba fehér kalappal, akkor divatos, sárgának mondott, de inkább meghatározhatatlan színű őszi-téli, nem bosszú kabátban, s zöldes színű nadrágban volt.”* Arany a következőket mondta: *„Közös munkával jó eredményt tudunk elérni. Igyekezzenek is, mert emberre lesz szükség!”*

Tanítási óráinak megtartásában pontos és lelkiismeretes volt. Barátai tudták, hogy csak hivatalos elfoglaltsága után tud velük foglalkozni, és amikor órája következett, bocsánatot kérve ment teljesíteni kötelességét. Előadásai egyszerűek, érthetőek voltak, halkán és keveset beszélt. Amikor *Csokonait*, *Vörösmartyt* és *Petőfít* ismertette tanítványainak, hangja élénk, tüzes és meghatott volt. Szemei szokatlan fényben lángoltak. A tanulókat az életre nevelte, egyénisége tiszteletet parancsoló volt. Tanítási óráin komolyan adott elő, de humorát is csillogtatta diákjai előtt. Szerette a keresetlen tréfákat, és ezeken tanítványaival együtt ő maga is szívből nevetett.

A felsőbb osztályosok számára irodalomtörténeti jegyzetet írt. Csak a leglényegesebbet adta tanítványainak a magyar irodalom gazdag anyagából, annyit, amennyi az értelmet úgy gazdagította, hogy közben a szívüket is megnyitotta. A gyermeket szerető, a tanu-

lás nehéz munkájában a diák segítésére siető tanár munkája ez a könyv.

Az irodalmi műveket megbeszélte diákjaival, buzdította őket a versírásra, de komolyan csak azokkal foglalkozott, akikben az erre való hajlamot és kedvet felfedezte. Egyik tanártársának írta: *„Versre is adok fel tárgyat, buzdítom őket, de nem kényszeríték senkit, hogy verset írjon. Nem akarom bortal verni ki belőlük az isteni lángot.”* Hentente egyszer szavaló órát tartott, melyen először ő mondta el a verset, majd a próbálkozó tanítványok következtek. Ezt követően az osztály diákjai bírálták az elhangzottakat, majd ő foglalta össze röviden és találoán észrevételeit. *Erős Dániel* tanuló egyik verse alá ezt írta: *„Dániel ugyan erős, de a vers gyenge.”* Ugyanez a diákja versét így írta alá: *„Erős Dániel, poeta”,* Arany csendesen megjegyezte: *„Poéta? No, no!”* *Mészáros Zsigmond* nevű zenész diákja dolgozata alá a következőket jegyezte fel: *„Igen jó! Azt hiszem azonban, hegedűn még jobban elbűzta volna.”* Egy gimnáziumi tanuló írta a következő sorokat barátjához egy dolgozatban: *„Tanuljunk kedves barátom! Kitartó szorgalommal, nemcsak önbaszunkért, hogy az önzők rút nevét érdemeljük meg, de tanuljunk, igyekezzünk a közjóért, hogy hazánk dicsősége oltárához legalább porszemecskével mi is járulhassunk. Mi, magyarok, erőnkkel talán már sohasem tehetjük magunkat híressé; [...] hátra van még előttünk egy út; – a tudomány, a művelődés útja. Ez az, mi által ködfátyollal fedett hazai dicsőségünket némileg kideríthetjük.”* A dolgozat alá írt bírálat itt is csupán egy szóból állt: *„jó”*.

Tompához írt levelében ez áll: *„Valami 120-140 fiamodott észjárású dolgozatot minden két hétben az utolsó betűig átnézni, az utolsó accentusig kijavítani nem is oly mulatságos dolog.”* *Lévay József*nek pedig ekként nyilatkozik: *„Elhiszem, hogy kellemes élet ez a professzorság! kivált, ha mindig szünnapok volnának.”* Aranynak nem volt tanári oklevele, de sok szempontból különb volt, mint nagyon sok oklevéllel rendelkező tanártársa. Tanári működésének motorja mérhetetlen hazaszeretete volt.

A Helytartó Tanács bevezette az Entwurfot (az osztályok örökös tartományok részére készített új tanügyi rendszert). A nagykőrösi református iskola megpróbálta megőrizni autonómiáját annak ellenére, hogy a bécsi kormány utasítása szerint történt a tanítás. Arany ekkor ezt írta egyik levelében: *„Ez a művelődés iránt igé-*

nyes mezőváros meg akarta nyitni ősi gimnáziumát, de eléje állott a Bach kormány kberubja, tiltó pallasával. Az Organisations – Entwurf követeléseivel éppen a legmagyarabb réteget akarta elzárni a művelődéstől.”

Gimnáziumunknak is be kellett mutatnia az iskola törvényeit. Arany Jánost érte az egész tanári kar felkérő bizalma, hogy az új iskolai törvényeket megszerkessze, aminek ő eleget is tett, és a tanári gyűlés 1852. február 4-én – csekély módosítással – el is fogadta az elkészített anyagot. Ezek a törvények 1861-ig szabták meg a nagykőrösi iskola életrendjét, fegyelmezési eljárásait.

Arany egyénisége, gazdag pedagógiai tapasztalata tükröződik ebben a munkában. A nagykőrösi iskola új törvényében érvényesítette a fokozatosság elvét, például az első igazolatlan óramulasztásért az osztályfőnök dorgálta meg, a második esetben az igazgató figyelmeztette a növendéket, újabb mulasztás esetén a büntetés egyre súlyosbodott, a hatodik esetben az igazgatói válaszmány a tanulót az iskolából is kizárhatta. Arany szigorú elveket alkalmazott, nem tűrt meg semmiféle hanyagságot, rendellenességet, erkölcstelenséget, de célját minden alkalommal humánus eszközökkel igyekezett elérni.

Az elnyomók mindenáron el akarták németesíteni az ifjúságot. A tanári kar és a diákság a rendeletek ellenére megakadályozta a németül való tanítást, pedig a felsőbb osztályokban hat év alatt fokozatosan a németre kellett áttérni. Végül csak a hittant és a magyart – amelyeket mégis csak az egyház és a nemzet dolgának tartottak – tanították volna nemzeti nyelven. 1855-ben a tanári kar megbízta Arany Jánost, hogy döntésüket fogalmazza meg, és terjessze fel a tanhatósághoz. A tapintatos, de határozott válasz a következő volt: A tanári kar „...elösmeri a német nyelv fontosságát, s elkövet is mindent, hogy a növendékek azt lebetőleg elsajátítsák: de a tanuló ifjak teljesen és tisztán magyar ajkúak, a város lakossága tiszta magyar, melyben a német nyelven való társalgásra semmi alkalom: ennél fogva fenntisztelt magas rendeletet a német nyelv irányában teljesen nem foganatosíthatja.”

Tolnai Lajos, Arany egyik legkedvesebb tanítványa így jellemezte szeretett tanárát: „Középtermetű, köpcös, kemény járású, sötétfekete hajú, spanyol szakállú, olajbarna, sárgás, teliarcú ember volt. Apró, fekete szemei csudálatos fényben csillogtak, mindig a végtelen jóság melegségét sugározták. Roppant gyorsan tudott velük ide-oda nézni. Magyar nadragot és csizmát viselt, de német kabátot, magyar kalappal. Hangja tompa volt, mely versolvasás alkalmával édesen ellágyult. Rendkívül szerény volt, mely mindig sajátja is maradt,

benne és rajta a nagy embert semmi se árulta el. Nem volt élénk pedagógus tanár de rendszerető, sőt szigorú, ki a legkisebb helytelenséget sem tűrte szó nélkül. Egy félretekintés, gyenge susogás elég volt, hogy keményen megdorgálja az embert.

Nem emlékszem, hogy egyetlen órát is elmulasztott volna valaha. A betegséget, későn jövését nem ismerte. Nem beszélt, nem magyarázott feleslegesen, semmi népszerűséget nem hajhászott; hidegen jött és ment, és alig váltott valakivel egy szót. Mégis lestük, és boldogok voltunk, mikor az ő órája következett.”

Tanárkodásának második évében történt, hogy a tanhatóság rendeletet küldött a tanároknak, mely szerint, mint állami tisztviselők, tilos szakállt és lógós bajuszt viselniük. Arany erről így írt Tompának.: „...közölköm veled a világszerű eseményt, hogy éppen az imént vágtam le Don Caesar de Bazan-féle spanyol szakállamat, és csippentém rövidebre bajuszomat, megelőzendő a parancsot, ...”

Szilágyi Sándor tanártársa így emlékezett egy ifjú érettségijére: „...egy nagyon szorgalmas, de nehéz felfogású félénk fiatal ember megijedt, s nem tudott felelni. Hiába biztattuk, egy szót sem lebetett belőle kivájni. ... mindnyájan érettnak nyilvánítottuk. A tanfelügyelő szavazata ellenkezőleg szólt ... Mi Aranynál egy kis értekezletre gyűltünk össze, s abban állapotunk meg, hogy ő szóljon mindnyájunk nevében a főigazgatónak. Másnap Arany egy beszédet tartott, melyben kifejté a mi álláspontunkat. Meleg szavakkal hivatkozott szívélyes viszonyunkra a tanfelügyelőhöz, s kérte, hogy találjuk módját a dolog kiegyenlítésének. Arany szavai nagy batást tettek rá. Melegen kezet szorított vele. – „Tudják önök – mondá –, hogy én nagyra becsülöm önöket. Nyugtassanak meg engem, hogy e fiú valóban érett, adják szavukat rá, és én aláírom a bizonyítványát.” Ez meg is történt.”

Az iskolán kívüli érintkezésben, a tanár-diák viszonyban is a legnagyobb tiszteletet kapta Arany tanítványaitól, de ennek külső jegyeit lehetőleg mindig elhárította magától. Ágai Adolf így emlékszik vissza egy esetre: „Egyszer egy őszi délután az épülő vasút felé több diáktársammal menve összetalálkoztunk a nagy költővel, aki éppen szembe jött velünk. A sáros gyalogút szikkadóban volt már, de azért nagyokat kellett lépnie neki, hogy az egyik száraz nyomból a másikba tehesse a lábát. Mi a magas szárú csizmánkban megdacolhattunk az iszap-pal és némi tüntetéssel ugrottunk bele a kátyúba, átengedve neki a jó utat. Arany nem fogadta el, s fél lábbal ő is beletaposott a híg keverékbe. Nyájasan megköszönte, amiért félre álltunk előle, s mosolyogva mondta: „Lássák, milyen fura dolog az udvariasság! Oldalt sárba-hóba térünk ki egymásnak, a jó út mégis csak használatlan marad a középben.”

A tanártársak és a diáksereg nem egyszer tisztelgett vendégszerető házában, különösen Juliánna és János-napokon volt nagy vigasság, amikor összejött a kedves kollegátus és a jó ismerősök vendégkoszorúja. A diákbanda rendszerint ilyenkor megjelent Aranyáknál, régi kuruc nótákat és pattogó magyar csárdást játszottak, daloltak.

Arany Jánost többször meghívták különböző iskolák tanszékére, volt olyan is, ahol sokkal több fizetést ígértek számára, mint amit a mi gimnáziumunkban akkor kapott. Mégis maradt. Szalonta hívásakor így irt: „*Ne hagyjam-e ide Nagyköros fényét, Szalontán keresve az életnek kényét?*” Kecskemét esetében Tompának ezt írja: „*Ha már e kenyeret kell ennem, Körosön épp oly jó, hanem jobb, mint akárhol.*” Debrecenről így vélekedett: „*Megköszöntem: minék cseréljem én azt az állomást. Itt is megvagyok, jobban ott se lennék. Mivel magyarabb vidék az, mint ez?*” A direktorságról meg a következőket érezte „*inkább szeretek közlegény lenni, mint – káplár; az a direktus direktorság nem gyomromnak való.*”

Megszerette a nagykörosi nép kálvinista lelkét, kendőzetlen puritán gondolkodásmódját, áldozatkészségét és tanítványai figyelmes, megértő ragaszkodását, amelyhez tanártársainak osztatlan szeretete és igaz nagyrabecsülése párosult. Leköszönésére Szigeti Warga János igazgató így emlékezik: „*Arany János a Kisfaludy Társaság igazgatójává választván, leköszönt. Kilenc éven át elsőrendű díszje volt intézetünknek; buzgalom, lelkiismeretesség – s egyszerűségben egy –, s szakismeret, humanitás és jó collegialitás tekintetében másfelől senki sem múlta felül őt. – Új pályája hivatásához mértebb ugyan: de csendes és komoly kedélyének megfelelő volt a tanári is. Tisztársai örökké kegyeletesen emlékezendnek e férfúra, jó kedélyére, páratlan becsületességére s gazdag ismereteire.*” Az ifjúság fáklós felvonulással, könnyezve búcsúzott tőle.

1917. március másodikán, Arany János születésének 100. évfordulóján iskolánk történetében először nem uralkodóról vagy politikai nagyságról, hanem hazánk nagy költőjéről, az iskola egykori tanáráról neveztek el főgimnáziumunkat.

Horváth József szép gondolatai nyújtsanak lelki találkozást minden olvasónak, aki Arany János örök értékű műveit olvassa:

*„Ha a magyar szó mindenütt Arany nyelvén zeng,
a magyar szív Arany hitének tüzeiben ég,
a magyar lélek Arany erkölcsi fenségét vallja magának,
ha hazaszeretetünket az ő nemzeti érzése hevíti,
s az ő mindent átfogó érzésvilágának melegével öleljük magunkhoz*

*a fényes múltat, s az ő imádságos hitével tekintünk a jövőbe,
– akkor...*

elkövetkezik ránk a megváltás húsvéti ünnepe: a magyar feltámadás!”

Iskolánk a halhatatlan költőtanárára minden évben méltón emlékezett. Most és az elkövetkező kilenc évben programjainkkal tisztelgünk névadónk Nagykörosön töltött éveire, felejthetetlen munkásságára. Erőt merítünk költeményei üzenetéből, ápoljuk és továbbadjuk növedékeinknek szellemiségét.

Az iskolai élet számos színterén igyekszünk időtálló, ugyanakkor élő, az intézmény mai diáksága számára is példaértékű emléket állítani a nagy elődnek. Arany János gimnáziumunk dísztermének névadója. Festménye, mellszobra, a terem falán olvasható útmutatása a tárlókban kiállított élettrajzi anyagával együtt méltó elhelyezést nyert egykori iskolájában. Az országos balladamonddó verseny meghirdetőjeként részt veszünk az esemény rendszeres megrendezésében. A nagyszalontai testvérvárosi kapcsolatot évente megtartott találkozók alkalmával erősítjük. Ősszel Nagyköros, tavasszal Nagyszalonta a jeles esemény házigazdája. A gimnázium udvarán egykor meglévő Arany János eperfájának emlékére galagonyafát ültettünk a millennium évében. Szintén a millennium évében Arany-Petőfi barátságára emlékezve a költők nevét viselő középiskolák csapatait vetélkedőre hívtuk. Arany főként nagykörosi munkáiból válogattunk össze egy kis ajándék kötetre valót, mely útravalóul szolgálhat az itt végzett diákoknak s az ide látogató vendégeknek egyaránt. Amatőr balladairóknak hirdettünk pályázatot, melyek közül a legnívósabb műveket illusztrációkkal az iskola első verseskötetében jelentettük meg. Minden évben a költőt ábrázoló bronzból készített emléklappal jutalmazzuk a legjobb 11. osztályos tanulót. A balladamonddó és egyéb szavalóversenyek díjaként díszdobozban kerámia emléklappot adunk át. Arany János tanári éveire emlékezve képeslapot bocsátottunk ki. Az iskola látogatói számára készült az a fa papírnehezék, amelyet bronz Arany-kép és felirat díszít. Hagyományteremtő szándékkal november 10-én, amikor Arany először lépett a nagykörosi főgimnázium osztálytermébe, szavalóversenyt rendezünk diákjainknak. Felsorolhatatlan a száma azoknak a programoknak, melyekkel rendszeresen felidézük alakját és szellemét. Amíg gimnázium áll Nagykörosön Isten kegyelméből, hűségesen ápoljuk Arany János örökségét a fiatal nemzedék épülésére.

Egykori dokumentumok és dr. Törös László munkája nyomán.

Jézust áldja énekiink – gyermekénekek óvodásoknak [Református Pedagógiai Intézet, 2003]

Kiss Lászlóné

Mindazok az óvodapedagógusok, tanítók, hitoktatók, vagy egyházzeneszek, akik érdeklődéssel forgatják kezükben az énekeskönyvet, három kérdésre bizonyára szeretnének választ kapni:

1. Mi a célja a gyűjteménynek és kiknek szól?

A címadó ének és a választott igevers együttesen fejezi ki azt a hitbeli bizonyosságot, hogy Isten akaratára és őneki tetsző az Ő dicsőítése. A magasztalás és a hódolat hangozzák az ég és a föld Urának, Jézus Krisztusnak, mert Ő mondja: „*Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön*” (Mt 28,18). Ezeket a hitigazságokat szeretnénk átadni gyermekeinknek és Jézus felé vezetni őket.

Az énekgyűjtemény ezt a célt szolgálja: a legkisebbek, az óvodások hitben neveléséhez ad segítséget az egyházi óvodákban hivatásukat végző óvodapedagógusoknak, a gyülekezetekben az óvodás korosztállyal is foglalkozó pedagógusoknak, hitoktatóknak és mindazoknak a szülőknek, akik gyermekük vallásos neveléséhez életkoruknak megfelelő szép énekeket keresnek. Ezen szempontok figyelembevételével történt a válogatás és a tartalmi csoportosítás, melyet a főbb fejezetcímek is jeleznek:

I. Mindennapok énekei – az óvodai élethez, a gyermeki tevékenységekhez kapcsolódó énekek,

II. Ünnepek énekei – az egyházi év kiemelkedő időszakának énekei.

Az énekgyűjteményt jó szívvel ajánlom azoknak az óvodapedagógusoknak is, akik önkormányzati óvodákban dolgoznak, hisz az ünnepek, a Karácsony, Húsvét, Pünkösöd vallásos tartalmának megismertetéséhez, érzelmi átéléséhez ezek az énekek méltóképpen hozzájárulnak. Figyelmükbe ajánlom az alsó tagozatban tanító pedagógusoknak is, mivel ezek az énekek a kisiskolások számára is tanulásra alkalmasak.

2. Hogyan történt a válogatás?

Az énekgyűjtemény összeállításánál arra törekedtem, hogy széles körű válogatást adjak az óvodásoknak megtanítható énekekből. A gyermekénekek egy részét a különböző felekezetek – katolikus, református, evangélikus, baptista – gyülekezeti énekeskönyveiből és a Vasárnapi Iskolai Szövetség *Jertek Énekeljünk* c. gyűjteményéből válogattam, amelyek az óvodások által

énekelhető és szövegtartalom szempontjából is kicsinyeknek való énekek. A gyűjtemény összeállításánál felhasználtam ugyanakkor az egyházak és a pedagógiai intézetek utóbbi 15 évben megjelentetett énekes kiadványait is.

Az ünnepek énekeinek legfőbb forrása a *Magyar Népzene Tára II.* (Jeles Napok, 1953-) kötete, melynek énekanyagából elsősorban a biblikus tartalmat közvetítő éneket választottam. A karácsony énekanyagát a betlehemes játékhoz kapcsolható énekcsoport is színesíti.

Az óvodás gyermek zenei anyanyelve a magyar népzene, a népi dallamok hordozzák a bibliai tanításokat, történetek, zsoltárok szövegét is, melyek így, kontrafaktumként kerültek be a gyűjteménybe. Az óvodás korosztály zenei nevelésében kiegészítő anyagként szerepelnek a gyermekműdalok (komponált dallamok), így kaptak helyet itt

Sáropataki várkastély

Draskóczy Balázs, Draskóczy László, Ecsedy Aladár, Hargita Péter, Kodály Zoltán, Törzsök Béla és Vass Lajos énekei is. Az énekgyűjtemény anyagának többsége népzenei fogantatású, ezért bátran ajánlom az énekek tanulását bármely felekezet óvodájában.

3. Hogyan tudja majd használni a munkája során? (Módszertani javaslatok az énekek tanulásához.)

A harmadik kérdés kapcsán szeretnék néhány tanácsot, ötletet adni az énekek tanulásához. Az a célunk, hogy a gyermekek megismerjék a Biblia hitigazságait, ugyanakkor maradandó élményekhez jussanak, ezért éljünk azokkal a lehetőségekkel, amelyeket az énekek kínálnak.

A kisgyermek életeleme a mozgás, így szívesen megjeleníti, mozgásával kifejezi az énekek szövegét. Ilyen *utánzó mozgásra* adnak lehetőséget a 2. (*Két kezünket összetéve*), 49. (*Harang szava*), 51. (*Ünnepnap, vasárnap*), 79. (*Ó, gyönyörű szép*), 80. (*Elringatja Jézust*) énekek. Egy körjáték, fogyó-gyarápodó játék kapcsolható a 38. énekhez (*Jézusunknak életében*). A vidám énekeket kísérhetjük ritmikus mozdulatokkal, pl. taps-ölbeütés, taps-szünet, dobbanás-taps. Erre alkalmas énekek: 17. (*Tápsolj kicsi szív*), 20. (*Kis virág a réten*), 82. (*Vigan zengjetelek citerák*).

Az énekek között vannak *refrénes énekek*, amelyek a felelgetős éneklés lehetőségét hordozzák. A versszakokat az óvónó vagy egy-egy gyermekcsoport, a refrént mindenki éneklé. Nemcsak színesebb, érdekesebb lesz az előadásunk, de zenei szempontból is fejlesztő hatású ez az éneklési mód. E mellett szól még pedagógiailag az a tény, hogy az egyházi óvodai csoportok gyermekösszetétele vegyes életkorú, így nem

könnyű megtalálni azokat az énekeket, amelyeket a különböző életkorú gyermekek egyaránt el tudnak énekelni.

A refrénes énekeknél a kicsik is bekapcsolódhatnak a refrén éneklésébe, míg a változó szövegű versszakokat a nagyobbak éneklék. Ilyen énekek: 16. (*Bércet rónaságot*), 22. (*Jézus míg a földön járt*), 30. (*Mindenek meghallják*), 53. (*Adventi hírnök*), 84. (*Karácsonynak szent napján*), 93. (*Krisztus, virágunk*).

Sok más ének is alkalmas arra, hogy az első verset – akár többször visszatérően – refrénként megismételjük. Példák: 12. (*Mondjatok dicséretet*), 31. (*Istenben ujjongjon*), 73. (*Jer, mindnyájan örüljünk*) stb. (Ezt a módszert új ének tanulásánál is alkalmazhatjuk, amikor az újabb és újabb versszakokat az óvónó-tanító mutatja be, a gyermekek pedig a megtanult első verset ismételtetik.)

A történetet elmesélő énekeket előadhatjuk *dramatizálva*, kiosztva a szerepeket. Az énekes párbeszéd során a gyermekek jobban átélik a történetet, sokszor és szívesen éneklék és játsszák. Dramatikus előadásra alkalmas énekek: 23. (*Vibar zúg*), 26. (*Jairus sír*), 27. (*Ment egy ember*), 74. (*Betlehem, Betlehem*), 75. (*Éjszaka árnya*), 77. (*Hallod testvér*), 81. (*Örömnapot adott nekünk*).

A betlehemes énekek a karácsonyi eseményeket történeti sorrendben jelenítik meg. A dramatikus-énekes előadásmóddal a gyermekhez a történés közelebb kerül, személyes élményekkel gazdagodik.

Az ünnepek énekeit meghittebbé tehetjük, az ünnep hangulatát fokozhatjuk a *csengő-bongó hangszerekkel*. A triangulum, harangjáték, kézicsengő, kéziharang, ujjcintányér, metallofon, csengőspálca stb. különösen a karácsonyi énekek, a téli dalok kíséretéhez alkalmasak. Ilyen énekek

a gyűjteményben: 54. (*Csendes az éjszaka*), 55. (*Holdvilágos téli táj*), 57. (*Harangoztak*), 79. (*Ó, gyönyörű szép*), 86. (*A hajnali harangszónak*).

Abban a reménységben indítom útjára az énekeskönyvet, hogy sok óvodapedagógusnak, hitoktatónak, tanítóknak ad majd segítséget, miközben még gazdagabbá válik a gyűjtemény anyaga, csiszolódnak a módszerek az egyéni ötletek széles skálájával.

Végezetül szeretnék köszönetet mondani a két lektornak, Törzsök Béla nyugalmazott főiskolai tanárnak és Bódis Tamásnak, a református egyház országos zenei előadójának, akik szakmai hozzáértésükkel segítettek és szívügyüknek tekintették ezt a munkát. Köszönetemet fejezem ki Szilágyi Imre képzőművész kollégámnak a borítótér és a belső díszítőmotívumok igényes, szép tervezéséért és mindazoknak az óvodapedagógusoknak és kollégáimnak, akik ebben a munkában biztatást, bátorítást adtak, tanácsaikkal segítettek.

Rákóczi-kastély, Szerencs

PSALTERIUM UNGARICUM

Megjelent a Genfi Zsoltároskönyv

Goudimel-féle négyszólamú változatának (1565)

Szenci Molnár Albert magyar szövegével közreadott modern kiadása

Bódiss Tamás

Claude *Goudimel* 1565-ös zsoltárkórus-gyűjteménye a genfi zsoltároskönyv mind a 152 dallamának homofón stílusú feldolgozását, és ezen felül még 26 zsoltárdallam polifón stílusú feldolgozását tartalmazza *Szenci Molnár Albert Psalterium Ungaricum*ának teljes magyar szövegével. E híres és értékes darabok, amelyek közül számos hosszú idő óta jelen van a magyar református zeneéletben, *Maróthi György* 1743-as kiadását követően teljes terjedelmükben most jelennek meg először Magyarországon.

A református egyházzenét először a genfi zsoltárok későreneszánsz feldolgozásai emelték európai színvonalra és tették az európai zenetörténet szerves részévé, ebben a stílusban pedig Claude Goudimel kompozíciói meghatározó jelentőségűek, melyek nemcsak egyházi, de világi énekkarok, énekegyüttesek részére ma is vállalható, színvonalas zenei anyagot kínálnak.

A kiadvány szerkesztője, *Bólya József* az eredeti források alapján készítette a közreadást, a kötetet *Draskóczy László* zeneszerző és *Kecskés András* irodalomtörténész lektorálta.

A Zsoltároskönyv példányonkénti ára 3.000,- Ft. Megvásárolható a Zsinat Iskolaügyi Osztályán 1146 Budapest, Abonyi u. 21. Megrendelhető postán ugyanitt, valamint a refzen@freemail.hu címen, illetve a 06 20 9169302 telefonon.

Hirdetés

A Budapest Fasori Evangélikus Gimnázium pályázatot hirdet

magyar – bármely, elsősorban magyar- francia és magyar- angol szakos
középiskolai tanári állásra.

A pályázatnak tartalmaznia kell: szakmai önéletrajz, lelkészi ajánlás.

Határidő: 2003. június 1.

Cím:

Budapest Fasori Evangélikus Gimnázium Igazgatósága
1071 Budapest, Városligeti fasor 17-21.

Tel: 3211-200

E számunk szerzői:

Bódiss Tamás	országos egyházzenei előadó, Budapest
Dr. Győri János	tanár, Debreceni Református Kollégium
Kiss Lászlóné	főiskolai tanár, Hajdúböszörmény
Nagy Villó	szerkesztő
Pataky László	tanár, Magvető Református Általános Iskola, Gyula
Sági Endréné Kis Médea	tanár, Debreceni Református Kollégium
Suba Lajos	igazgató, Arany János Refor- mátus Gimnázium (Nagykőrös)
Telepóczki Márta	sajtóreferens, Tiszántúli Református Egyházkerület

E számunkat Kaiser Otto fotói díszítik
Dercsényi - Kaiser - Koppány *Schlösser in Ungarn*
című könyvéből.

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai
Intézet (RPI)

Felelős kiadó: *Papp Kornél és*

Pavletitsné Egressy Mária

Felelős szerkesztők:

Kulin Ágnes és Nagy Villó

Szerkesztőségi titkár:

Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf: 5.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@hu.inter.net

suli5142@bp.sulinet.hu

Tervezés és tördelés:

smArt DesignStudio

www.sm-art.hu

Tel.: 06-87-571013

E-mail: info@sm-art.hu

Nyomdai munkák: Alfaprint

ISSN: 1585-7565

Megrendelni a 2003. év számait
a kiadó címén lehet.

Megjelenik évente kilenc
alkalommal Stichting Hulp Oost-
Europa és az Oktatási

Minisztérium támogatásával.

Észrevételeiket szeretettel várjuk!

MEGRENDELÉS

Megrendeljük a **Magyar Református Nevelés** pedagógiai szaklapot
_____ példányban (a 9 szám előfizetési díja 900 Ft).

A megrendelő megnevezése: _____

A megrendelő címe: _____

_____
cégszerű aláírás

